

Asia: VN/9904/2025

Lausuntopyyntö väylälakien muutostarpeiden arviomuistiosta

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset huomiot arviomuistiosta

Maanmittauslaitos kiittää mahdollisuudesta lausua Liikenne- ja viestintäministeriön lausuntopyyntöön väylälakien muutostarpeiden arviomuistiosta.

Maanmittauslaitos esittää asiassa lausunnon pyytäjän asettamassa järjestyksessä seuraavaa.

Maanmittauslaitos pitää arviomuistiota tervetulleena ja hyvin laadittuna. Maanmittauslaitos lausuu asiassa siltä osin kuin arviomuistio liittyy Maanmittauslaitoksen lakisääteisiin tehtäviin.

Yksityisraiteita koskeva sääntely

Maanmittauslaitoksessa arvioidaan, että yksityisraiteista annettavaa sääntelyä yleisesti on vasteresponsia lisätä. Tämä liittyy ennen muuta siihen, että rautatiekuljetuksia sellaisenaan on pidettävä myös hallitusohjelmassa mainitussa puhtaassa siirtymässä tarkoitettuna suositeltavana kuljetusmuotona maantiekuljetusten ja lentokuljetusten asemesta. Kokonaisturvallisuuteen yleisesti liittyy rataverkon perusparannusta, jolloin mahdolliset yksityiset rautatiet edellyttänevät EU:n standardeissa olevaa raideleveyttä. Muun kuin julkishallinnon huolehtima raideliikenne saattaa merkitä sitä, että uusien rautateiden lunastuksissa ratalain mukaisissa menettelyissä lisäksi yleisen tarpeen edellytys mietitään perustuslain omaisuuden suojan kannalta hyväksyttäväksi. Julkisen raideliikenteen rinnalle ilmestyvä yksityisten toimijoiden huolehtima raideliikenne voi olla poliittisesti ja ideologisesti joillekin piireille uusi asia ja siten yllätyksellinen muutos.

Tutkimusoikeussääntely

Maanmittauslaitos on jo nyt myöntänyt tutkimuslupia erälle väylähankkeille rinnasteisille sittemmin nauhamaisina lunastushankkeina toteutettaville infrastruktuurihankkeille. Näitä ovat olleet maakaasuhankkeet ja nykyisin ennen muuta voimalinjahankkeet. Sitä vastoin kaivoksiin liittyvät, tutkimuslupaa vastaavat valtaukset ovat kuuluneet aiheellisesti muille valtion lupaviranomaisille, eikä Maanmittauslaitokselle.

Sikäli kuin uusille väylähankkeille, kuten uusille rautateille tai maanteille, on jossain ajateltu vastaavanlaista tutkimuslupajärjestelmää kuin esim. ovat tutkimusluvat voimalinjahankkeissa, Maanmittauslaitos ei tätä ideaa sinänsä vastusta, mutta edellyttää silloin riittävien resurssien varaamista sanottuun toimintaan, mihin lisäksi liittyy muutoksenhakumahdollisuus hallinto-oikeustietä.

Maanmittauslaitoksessa pidetään nykyiseen oikeustilaan verrattuna parempana joko lakiin perustuvaa lunastajan tutkimusoikeutta tai viranomaisen myöntämää tutkimuslupaa lunastajalle tutkimuksen aloittamiseksi. Ennakkohaltuunoton jälkeistä oikeutta tutkia kohdealuetta suunnittelun aikana tie- ja ratahankkeissa ei pidetä tarkoituksenmukaisena.

Kiinteistökohtainen meluntorjunta

Esim. Länsirata Oy:n hankkeiden ja merkittävien muiden väylähankkeiden toteuttamiseksi lakiin kirjattu mahdollisuus meluhaitan torjumiseksi lunastamalla kokonaan melulle altis kiinteistö, kun meluntorjuntatoimenpiteet kustannuksiltaan vastaavat kohdekiinteistön markkina-arvoa, on sinällään kannatettava. Lunastuksen tekeminen expressis verbis maanomistajan omasta aloitteesta on lunastuksen yleisiä periaatteita vastaavaa ja siten kannatettavaa.

Oletettavaa on, että edellisessä kappaleessa tarkoitetut lunastukset tai kiinteistökaupat pyritään toteuttamaan vapaaehtoisesti jo ennen varsinaisen lunastustoimituksen alkamista.

Maanmittauslaitos kannattaa sääntelyn selkeyttämistä tältä osin meluhaittojen kohdalla ja sanottujen haittojen minimoimiseksi.

TEN-T-asetukseen liittyvät lainsäädännön kehittämistarpeet

Euroopan laajuisen liikenneverkon kehittämisen lisäinvestointeineen Suomessa olisi tapahduttava pitkälti, ellei täysin, EU:sta saatavin varoin.

Tunnelidirektiivin täytäntöönpanon täydentäminen

Tältä osin Maanmittauslaitos ei lausu asiassa.

Varautumista ja häiriötilanteita koskeva sääntely väylälaeissa

EU:n CER-direktiivi tuli voimaan 16.1.2023 ja kansallinen laki Suomessa tänä vuonna. Sivulla 40 käsitellään tilapäisen tieyhteyden järjestämisestä, kun maantien liikenne estyy onnettomuuden, huonon sään tai vastaavan yllättävän seikan takia. Yksityisen maaomaisuuden ottamisesta tilapäisesti tiekäyttöön yleisesti on aiheellista säätää lailla omistajan oikeusturvaa kunnioittaen, samalla kun välttämätöntä liikennettä ei voida estää enempää kuin on välttämätöntä.

Maanmittauslaitos tuo tässä esille haasteet käytännössä, kun yksityisraide tai yksityinen tie joudutaan katkaisemaan em. syistä. Esimerkiksi poliisiviranomaiselta on yksittäisen tontin omistajan tai taloyhtiön vaikea saada virka-apua, kun yksityistie toistuvasti katkaistaan naapurissa tapahtuvan rakentamistyön tms. takia, kun tehdään vesihuoltotöitä, jotka eivät edellytä rakentamislupaa. Lain soveltaminen voi olla esim. Rukalla hiihtokeskuksessa erilaista kuin Etelä-Suomessa. Maanomistajan oikeusturvaan kuuluu, paitsi oman alueen käytön turvaaminen, myös välttämättömän pääsytien varmistaminen naapurikiinteistön kautta esim. KML 154 §:n kohdan 11 kulkuoikeusrasitteella. Pysyvän kulkuyhteyden katkaiseminen kulkuoikeusrasitteella asemakaavakorttelin sisällä on yhtä paljon alueenpysyvän asukkaan oikeusturvaa vaarantavaa kuin viereisen kadun katkaiseminen katutöillä. Paloautot, ambulanssit eikä terveystalvelujen autot eivät voi käyttää katkaistua kulkutietä vastaavasti kuin jos helsinkiläinen katu katkaistaan viemärin kaivamisen takia.

Arviomuistiossa esitetyt muut muutostarpeet

Maanmittauslaitos pitää myönteisenä, että arviomuistiossa kiinnitetään huomio yksityistiealueen tienpitäjän oikeuksiin tiealueilla, kuten erilaisten johtojen, putkien tai valokuitukaapelien sijoittamiseen. Tällöin yksityistien ja rautatien ylityskohdat ovat kriittisiä, jolloin rataviranomaisen ja tiekunnan välinen sopiminen olisi mahdollistettava laissa sujuvasti suoraan molempien toimijoiden kesken. Tiedottamisen hankkeista yhteisen alueen osakaskunnille on haastavaa, sillä hallinnoltaan järjestäytyneiden yhteisalueiden hallinnon (toimitsijahenkilön tai hoitokunnan nimet ja osoitteet) yhteystiedot eivät ole lakisääteisesti rekisteröityinä esim. Kiinteistötietojärjestelmän (KTJ) yhteyteen. Järjestäytymättömät yhteisalueet puolestaan olisi tiedottamisessa voitava käsitellä siten, että hankkeet eivät hidastu näiden takia. KML:ssa on asia tiedostettu ja tarkoituksenmukaista sääntelyä on jo osittain annettu.

Oletteko tunnistaneet väylälaeissa muita muutostarpeita kuin arviomuistiossa käsitellyt?

Yksityistielain muutostarpeista Maanmittauslaitoksen keskushallinto on pyynnöstä lausunut jo aikaisemmin. EU:n ulkopuolisten tahojen omistamien kiinteistöjen tiedottamisasia kokonaisturvallisuuskäytöksissä ja valtion etuostoasioissa on ollut harkinnassa puolustusministeriön työryhmissä.

Muut huomiot

Maanmittauslaitos pitää liikenne- ja viestintäministeriössä tehtyä arviomuistiota sisällöltään asianmukaisena. Tässä vaiheessa Maanmittauslaitos ei lausu asiasta enempää.

Nurmikari Jussi

Maanmittauslaitos - Pääjohtajan sijaisena Petri Koskinen sekä
maanmittausneuvos Markku Markkula